

А.О. Намеднікава

БГЭУ (Минск)

ЖЫЦЦЁВЫ ШЛЯХ ЛЬВА САПЕГІ

Леў Сапега паходзіў з старажытнага беларускага роду, які лічыўся ў дзяржаве другім паводле значнасці пасля Радзівілаў. Будучы канцлер нарадзіўся ў вёсцы Астроўна (цяпер у Бешанковіцкім раёне). Шасцігадовага хлопчыка бацька завёз у Нясвіж. Там ягоным апекуном стаў адданы прыхільнік незалежнасці Вялікага Княства Мікалай Радзівіл Чорны.

Спачатку ў Нясвіжскай пратэстанцкай школе, а затым у Ляйпцыгскім універсітэце, Сапега атрымаў выдатную адукацыю. У Ляйпцыгу ён грунтоўна вывучаў гісторыю, філасофію і права, што зрабіла яго добра падрыхтаваным да палітычнай дзейнасці. Гэтаму спрыяла і вольнае валоданне пяццю мовамі. Пад час навучання Сапега перайшоў у кальвінізм, але талерантнасць, якая панавала пры двары Радзівіла, з дзяцінства заклала ў ягоныя душу і розум непрыняцце рэлігійнага фанатызму.

Вярнуўшыся з Нямеччыны, ён быў прыняты на службу да вялікага князя і караля Сцяпана Батуры. Манарха ўразіла адукаванасць Сапегі і дасканаласць веданне ім лацінскай мовы. Апекуны Радзівілы паралі маладому палітыку застацца пры двары, каб бараніць інтарэсы дзяржавы пасля Люблінскай вуніі.

У дваццаць тры гады Леў ужо займаў высокую пасаду сакратара Вялікага Княства. Ён вёў паспяховую палітыку, накіраваную супроць імкнення Польшчы да гегемоніі над нашай краінай.

Батура накіраваў Льва Сапегу з надзвычай адказнай дыпламатычнай місіяй у Маскву. У выніку быў падпісаны вельмі выгадны для нашай дзяржавы «вечны мір», які пацвярджаў, што Масква прызнае за Вялікім Княствам Полаччыну і Інфлянты. Дыпламатычная ўдача паспрыяла кар'еры таленавітага палітыка. У 1585 г. Сапега заняў пасаду падканцлера, а праз чатыры гады стаў канцлерам - другім чалавекам у дзяржаве, які выконваў функцыі міністра унутраных і замежных справаў.

Выдатная заслуга Льва Сапегі ў тым, што ён дамогся ў 1588 г. зацверджання нашага трэцяга Статута, самага перадавога на той час у Еўропе збору законаў. Сам падканцлер няўхільна трымаўся 12-га артыкула III раздзела Статута, які забараняў раздаваць польскай шляхце маёнткі і пасады ў нашай дзяржаве. Статут быў выдадзены пад асабістым наглядам Сапегі, з яго прадмовай і ягоным коштам. Леў Сапега.

Перайшоўшы ў каталіцтва, канцлер стаў прыхільнікам аб'яднання праваслаўнай і каталіцкай цэркваў, утварэння уніяцкай царквы, самастойнай хрысціянскай канфесіі, якая бы мусіла стаць грунтам дзяржаўнай незалежнасці ВКЛ. У 1596 г. ён як прадстаўнік вялікага князя і караля выступаў за унію каталікоў і праваслаўных на Берасцейскім царкоўным саборы.

Вызначальная роля належала Сапегу ў ваенных кампаніях з Масковіяй у 1609-1611 і 1617-1618 гг. Тады Княства значна пашырыла межы, вярнуўшы сабе Смаленск, Дарагабуж, Старадуб, Себеж ды іншыя землі. Пры канцы жыцця Леў Сапега восем гадоў быў вялікім гетманам, паказаўшы сябе таленавітым военачальнікам.

Захоўваючы найвышэйшую пасаду на працягу трыццаці з лішкам гадоў, Леў Сапега вызначаў палітыку Вялікага Княства Літоўскага. Ён быў паслядоўным прыхільнікам не абсалютнай манархіі, а моцнай праўнай дзяржавы, дзе пануюць законы, а не асобы. Асноўным ягоным клопатам заўсёды заставалася ўсебаковае ўмацаванне дзяржаўнага суверэнітэту краіны. З удзелам Сапегі быў створаны Трыбунал Вялікага Княства – галоўны апеляцыйны суд, рашэнні якога мелі сілу соймавых пастановаў.

У апошнія гады жыцця нашага палітык і правазнаўца займаўся ўпарадкаваннем Літоўскай Метрыкі – архіва дзяржавы, які ў выніку быў захаваны для нашчадкаў. Дзякуючы дзейнасці Льва Сапегі нашая дзяржава ў складаных гістарычных абставінах не толькі захавала незалежнасць, але і перажыла перыяд гаспадарчага і культурнага росквіту. Гэты час гісторыкі з поўным правам называюць «эпохай Сапегі».